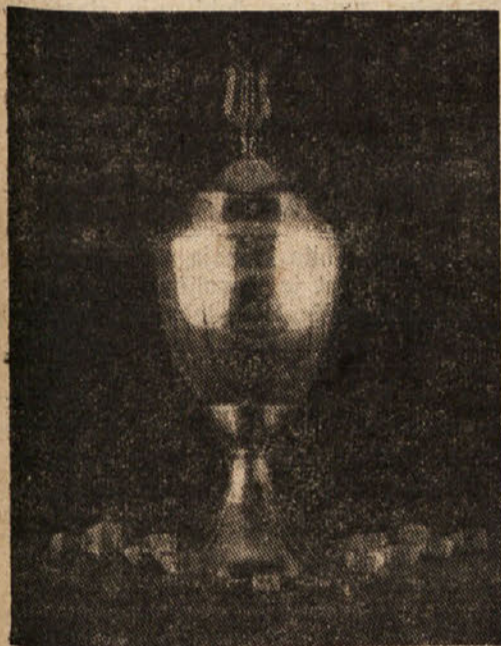

Koroški Slovenci - delavno ljudstvo Slovenske Koroške!

Nagradni pokal za najboljši pevski zbor

40 let dela

Slovenske prosvetne zveze

Pred pol stoletjem, ko se je nemški imperializem z vso silo politično in gospodarsko zajedal v našo zemljo in načrtno oblegal vas za vasjo, je stopilo naše ljudstvo v obrambo svojih življenjskih pravic. Povsod po naših vaseh so ustanavljali kulturna društva, ki naj bi vzgojila našega človeka, ga krepila v narodni zavesti in odpornosti in mu posredovala pouk v materinščini, ki ga je tako imenovana dvojezična šola načrtno izpodrivala. Tako so že zgodaj nastala prosvetna društva predvsem v ogroženih krajih kakor na Rudi, v Vovbrah, v Železni Kapli, v Velikovecu, v Št. Tomažu, v Celovcu in v Podljudelju. Polagoma pa je skoraj vsaka vas dobila svoje kulturno središče v lastnem izobraževalnem društvu. Od Brda pa do Mežice so se vrstile prireditve in vedno občutnejša je bila potreba po skupni organizaciji. »Krščansko socialna zveza«, ki je prvotno iz Ljubljane združevala vsa naša društva, zaradi upravne delitve kmaloma ni mogla več zadostiti vsem zahtevam in potrebam prosvetnega življenja na Koroškem. Zato se je ustanovila 20. oktobra 1907 posebna »Krščansko socialna zveza v Celovcu«, ki pa je ves čas vzdrževala tesne stike z osrednjo kulturno centralo v Ljubljani. Tako je bil na vseh občinskih zborih vedno navzoč tudi zastopnik iz Ljubljane. Po prvem rednem občinskem zboru 12. januarja 1908 je zunanje-organizacijsko in notranje-izobraževalno delo pod vodstvom prvega predsednika in odločnega borca za pravice našega ljudstva župnika Mateja Ražuna vsestransko napredovalo. Za njim so stopili drugi odločni možje na plan in z ljudstvom delali za lepšo in srečnejšo bodočnost človeka na naši slovenski koroški zemlji. V stalni neizprosni borbi z nemškim imperializmom je naše ljudstvo postalo še odpornejše in njegove organizacije kamen spotike za vse nemške šoviniste.

Z veseljem so zato mislili, da je prva svetovna vojna za vedno ugonobila naše narodno hotenje. Toda že prvi povojni občinski zbor 2. marca 1922 jih je poučil, da ljudstva, ki se bori za življenje, ni mogoče uničiti. Pokazal pa je tudi, da se teptano ljudstvo ne da zapeljati z lažnimi obljubami navidezne svobode. Ponovno so spet zaživela po naših krajih kljub vsem oviram od strani oblasti prosvetna društva, ki jih tudi napadi organiziranih tolp niso mogli ustrahovati in odvrgniti od njihovega delovanja. Prosvetna centrala pa je odločno podpirala krajevno iniciativnost in usmerjala ce-

1. maj je praznik dela in enotnosti delovnega ljudstva vsega sveta. Zato je 1. maj tudi praznik delovnega ljudstva Slovenske Koroške.

V deželah, kjer se je delovno ljudstvo z lastnimi napori in žrtvami otreslo suženjskih spon kapitalističnega izkoriščanja in nacionalnega, gospodarskega, socialnega in političnega zatiranja ter si zgradilo demokratično ljudsko oblast, s pomočjo katere si v veličastnem delovnem poletu ustvarja pogoje za lepšo in boljše bodočnost, bodo delovne množice obhajale letošnji 1. maj v znamenju načrtne obnove in izgradnje ter v znamenju gospodarskega, socialnega in kulturnega napredka, ki si ga z lastnimi silami ustvarjajo delavci, kmetje in delovna inteligenca.

Pod tem vidikom bodo letošnji 1. maj praznovali delovne množice v Sovjetski zvezi, v vseh slovanskih državah in v vseh ostalih naprednih ljudsko-demokratičnih državah vzhodne in jugovzhodne Evrope. S proslavami dela in ustvarjalnih naporov bo ljudstvo v tem državan dalo izraza svoji miroljubnosti, svoji dejanski in tvorni borbi za demokratični mir, svoji borbi proti novo nastajajočemu fašizmu, proti vsem poizkusom hujškanja na novo vojno in proti zasužnjevalnim namenom mednarodnega imperializma, ki prihajajo pod krinko »pomoči« do najvidnejšega izraza v takozvanem Marshallovem načrtu.

V vseh onih državah pa, kjer se oblast še vedno nahaja v rokah tankih plasti protiljudskih reakcionarjev, kjer se z gospodarstvom in delom ljudskih množic

lotno delo. 46 prosvetnih društev je 1927. leta poslalo svoje delegate na občinski zbor. Kaj čuda, da so tuji in domači nazadnjaki iz strahu pred novo vstajajočim slovanskim svetom poskušali zamoriti v naši prosveti vsako napredno misel, ki je prihajala iz vzhoda. Prav v času, ko je sprejela zveza novo ime »Slovenska prosvetna zveza« in razširila svoj delokrog na vsa področja narodnega življenja, so kompromisarski krmariji mislili, da je mogoče narod slepiti z lepotami zvoka domače besede ter blagodarnosti domače zemlje in ga zadovoljiti z drobtinicami dozdevne svobode. Toda v času najhujšega nacističnega nasilja je vsem tem krmarjem nedvoumno odgovorilo ljudstvo samo, da je lepota besede in zemlje le v uporih proti nasilju, ki poskuša uničiti oboje — besedo in zemljo.

In v boju za to lepoto je tudi naša prosveta dobila svojo novo vsebino v letih najhujšega trpljenja. V taboriščih so naši izseljenci ujeli trenutke, ko so za hip pozabili muke in zapeli. Bolj kot vse drugo jih je združevala pesem: Ziljane, Rožane, Podjunčane in z njimi Gorjance in brate iz domovine. In skozi žičnato ograjo in iz gora in gozdov je donela skozi pokanje pušk pesem, ki je dvigala duha: Svoboda, svoboda zlata, kmalu boš tu!

S to zavestjo so z borbo osvobajali našo zemljo naši partizani, s to zavestjo so se vračali naši izseljenci in interniranci, s to zavestjo je začelo naše ljudstvo obnavljati tudi prosveto.

Čeprav položaj za našo ljudsko pro-

sveto na Koroškem zaradi načrtnega zatiranja nikdar ni bil preveč ugoden, si je naše ljudstvo s požrtvovalnostjo vendar ustvarilo vsaj nekaj najosnovnejših pogojev za kulturno uveljavljanje. Vsako društvo je imelo svojo knjižnico in svoj oder, imeli smo tudi prosvetne domove. Nacizem je do kraja uničil vse pripomočke prosvetnega dela: predvsem so nacistični »kulturolozi« vse slovenske knjige izropali in deloma zažgali. Prav tako so uničili in pokradli vse odrske pripomočke in izropali ali zažgali tudi slovenske prosvetne domove. Z dosedanjim kulturnim prizadevanjem pa je Slovenska prosvetna zveza kljub nenaklonjenosti odgovornih oblasti s požrtvovalnim in vztrajnim delom premagala najhujše težave in dosegla sorazmerno lepe uspehe. Danes po 40 letih uspešnega dela budno spremlja dogodke v svetu in slovenskemu koroškemu ljudstvu odpira oči, da stari svet nepreklicno odmira in se na vsem slovanskem vzhodu poraja novo življenje, polno poleta in zdravih življenjskih sil. Koroški Slovenci sicer še ne doživljamo utripov novega življenja, ki preveva novi svet in tudi naš matični narod v svobodni domovini, toda v vseh nas je dozorelo spoznanje, da smo si priborili dostop v nov, boljši in svobodnejši svet in da zato nikdar več ne bomo suženjsko upognili hrbtev pred zatiralci, temveč se borili za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda« (Ivan Cankar).

Dr. Franci Zwitter

ne borbe. Pahnili so nas ponovno v položaj politične brezpravnosti, nacionalnega zatiranja ter gospodarskega in socialnega izkoriščanja. Prislili so nas, da moramo še tri leta po zmagi nad fašizmom nadaljevati borbo za one cilje, za katerih uresničitev so naši najboljši dajali svoja življenja.

Domači in tuji oblastniki nas z nasiljem, strahovanjem in grožnjami poskušajo odvrniti od naše upravičene borbe, ki je na poti njihovim protidemokratičnim in imperialističnim načrtom. S pomočjo domače in tuje reakcije se trudijo, da bi razbili našo borbena enotnost v Osvobodilni fronti za Slovensko Koroško in njenih množičnih organizacijah in da bi nas oddvojili od matičnega naroda.

Naš odgovor na vse te poizkuse pa bo slej ko prej še tesnejša strnitev vseh zdravih sil našega naroda v brezkompromisno borbena enotnost za naše demokratične pravice, proti imperialističnemu zasužnjevanju in zatiranju narodove volje, proti oživljanju in favoriziranju novega fašizma, za dokončno nacionalno in socialno osvoboditev in združitev Slovenske Koroške z matično državo — Titovo Jugoslavijo.

Naša narodnoosvobodilna borba je napredna in demokratična borba. Zato nas v tej borbi podpira ves svobodoljubni in demokratični svet. Podpira nas Sovjetska zveza, podpirajo nas vse slovanske in ostale napredne države, podpirajo nas svobodni narodi Nove Jugoslavije. V naši prot imperialistični in protifašistični borbi za nacionalno in socialno svobodo pa so naši zavezniki tudi vse delovne množice vsega sveta, ki se prav tako kakor mi borijo proti zasužnjevanju in izkoriščanju.

V tej zavesti bomo koroški Slovenci praznovali letošnji 1. maj v bratski in borbena enotnosti skupno z vsemi naprednimi silami in delovnimi množicami vsega sveta. 1. maj je naš skupni praznik. Borba delovnega ljudstva vsega sveta za trajen demokratični mir, za socialno svobodo in za ljudsko demokracijo je tudi naša borba prav tako, kakor je naša narodnoosvobodilna borba del prot imperialistične borbe vsega naprednega sveta.

NAJ ŽIVI 1. MAJ, PRAZNIK DELOVNEGA LJUDSTVA!

NAJ ŽIVI BORBENA ENOTNOST SLOVENSkih IN AVSTRIJSKIH ANTIFAŠISTOV!

ZA DEMOKRATIČEN MIR, ZA NACIONALNO IN SOCIALNO SVOBODO ZA RESNIČNO DEMOKRACIJO!

Jugoslovansko-avstrijska trgovska pogajanja

Na Dunaju je obiskala ministra za trgovino in obnovo dr. Kolba tričlanska trgovska delegacija FLRJ pod vodstvom jugoslovanskega predstavnika na Dunaju generala Jake Avšiča in prvega poslaniškega tajnika Križmana. Vodja jugoslovanske delegacije je šef oddelka jugoslovanskega zunanjega ministrstva Zoran Budisin. Minister dr. Kolb je ob tej priložnosti izjavil, da je Avstrija zelo zainteresirana na južno-vzhodnem trgu, ako dobi iz jugovzhoda za svoje blago enakovredno blago. Razgovori se nadaljujejo v uradni palači zveznega kancelerja.

Ljudska fronta v Italiji se je utrdila

Na podlagi uradno objavljenih končnih volivnih rezultatov je osvojila Demokratska ljudska fronta 182 poslaniških sedežev, torej več kot so jih prej imeli socialisti in komunisti. To je parlamentarni učinek nad 8 milj. glasov, ki jih je dal najboljši del italijanskega naroda Ljudski demokratski fronti. Kakor je znano, sta 2. junija 1946 imeli komunistična in socialistična stranka skupno 8.800.000 glasov. Če upoštevamo, da je odpadlo na Saragatovo listo skoraj 2 milijona glasov, je treba priznati, da je pridobila Fronta milijon glasov več, kakor sta jih imeli obe veliki ljudski stranki dne 2. junija 1946.

To je uspeh Fronte v številkah. Tega ni mogoče trdit o De Gasperijevi stranki, ki je dobila svojih 12 milijonov glasov in 306 sedežev v zbornici na škodo ostalih desničarskih strank, pri čemer je delala s svojo propagando konkurenco fašistom in uničila stranko Nittija, monarhiste in kvalunkviste, od katerih ni zbral niti njihov voditelj Giannini toliko glasov, da bi rešil svoj mandat.

O poteku volitev je generalni tajnik KP Italije Togliatti izjavil: »Volitve od 18. aprila niso bile izraz volje italijanskega naroda. Te volitve niso bile svobodne. Trije elementi: Nasilje, prevara in goljufija so pomagali omejevati in zatreti politično svobodo italijanskih volivnih množic«.

Nato navaja Togliatti nadaljnja tri dejstva zunanjega vmešavanja, ki je obstajala v grožnji izstradanja dežele, v grožnji z vojno in celo z uporabo atomske bombe. To vmešavanje je bilo izredno surovo in se še ni pripetilo v zgodovini modernega časa. Nadalje je nastopilo v masi vse duhovništvo, ki je izsiljevalo voljo volivcev. Končno je izzvala vlada pritisk na prebivalstvo, da bi ga ustrašovala, kakor so pritiskali na delavce in jih strahovali njihovi delodajalci.

Iz vseh teh razlogov, je izjavil Togliatti, je treba zaključiti, da te volitve niso bile ne demokratske, ne svobodne in to okolnost je treba povedati ljudstvu, kakor tudi vsemu svetu. Kljub vsemu

temu bomo razumeli, da se je osem milijonov državljanov zbralo okoli Fronte, ki predstavlja silo, vzbujajočo veliko občudovanje, s katero bo morala reakcija računati. Pri tem je značilno, da je srednja Italija dala k temu uspehu svoj odločilni prispevek.

Na vprašanje, če pomenijo te izjave, da Fronta ne bo priznala volivnih izidov, je Togliatti odgovoril:

»Če bi volivnih rezultatov ne sprejeli, bi to pomenilo, da hočemo pozvati naše sile, naj odstranijo iz vlade organizatorje nasilja in spletke. Smo že izjavili in ponavljamo, da to ni naš namen, kajti katera koli sila bi se hotela opreti na odprto borbo, bi se končala na škodo naše države, ki bi na to lahko izgubila svojo neodvisnost, da bi jo razkosali, kar bi bilo prav tako v škodo demokracije.«

Iz mesta Lecce poročajo, da so demokristjani v kraju Trepuzzi izvršili več napadov, pri čemer so oplenili hiše delavcev, ki so pristaši Fronte. Nekatere delavce so pretepli in ranili, nek vojni invalid pa je bil na glavi težko ranjen. Tajniku Confederterra so demokristjanske tolpe opustošile hišo, grdo so ravnali z ženami in otroki. Neredi so trajali dva dni, ne da bi posredovala policija. Napadalec proti delavcem se je pridružil tudi nek župan. Do podobnih dogodkov je prišlo tudi v kraju Lizzanello, kjer so vladni pristaši metali celo bombe proti hišam delavcev, ki so volili Fronto. Ko je končno vendar nastopila letča policija, je aretirala več oseb, seveda samo somišljenike Fronte.

Dokončni izidi volitev za senat so, kakor javlja notranje ministrstvo, sledeči:

Za senat: Demokristjani 10.740.131 (47,9%), Ljudska fronta 6.955.229 (31%), Saragat 1.580.722 (7%), Nacionalni blok 1.374.741 (6,1%);

Za poslansko zbornico: Demokristjani 12.751.841 (48,7%), Ljudska fronta 8.025.990 (30,7%), Saragat 1.860.528 (7,1%), Nacionalni blok 1.001.156 (3,8%).

Ostali glasovi pa se razdelijo na druge, manjše politične skupine in stranke.

Delavsko gibanje v Avstriji

V začetku aprila t. l. so bila v dunajski kmetijski zbornici pogajanja med delodajalci in kmetijskimi delavci za kolektivno pogodbo, vendar se niso mogli sporazumeti. Centralna zveza delodajalcev je zastopala stališče, da bi uvedba 48 urnega delovnega tedna za kmetijske delavce ogrožala oskrbo mest z živili in zaradi tega prekinila pogajanja.

Pri zahtevi kmetijskih delavcev pa ne gre za skrajšanje delovnega časa od devet na osem ur, ampak za to, da bi dobili deveto uro v bodoče plačano kot naduro. Zaradi tega je tudi očitek, da bi zahteve kmetijskih delavcev po osemurnem delovnem času ogrožale oskrbo z živili, popolnoma neutemeljen. Gre le za to, da kmetijsko delavstvo prodre s svojimi sindikalnimi pravicami tudi pri veleposessnikih. Na konferenci zaupnikov, ki so jo sklicali za Nižje Avstrijsko, Gradišansko in Dunaj, so se nato kmetijski delavci razgovarjali o sporu, ki je nastal med kmetijskim delavstvom in delodajalci. Predsednik sindikata Schneeberger je pokazal na potek borbe v tem vprašanju in poudaril, da se je sindikalna zveza že leta 1946 dogovorila z delodajalci, da se desetna delovna ura pod gotovimi pogoji odstrani. Podjetniki so se pa kljub temu branili, da se pogajajo o delovnem času. Zaradi tega je delavstvo sklenilo, da dela v marcu, ko bi se moral začeti deveturni delovni dan, samo osem ur dnevno in je ta sklep tudi izvrševalo.

Ker pa hočemo kmetijski delavci dokazati, je nadaljeval Schneeberger, da nikakor nečemo ovirati setvenega dela, delamo od Velike noči spet devet ur dnevno. Toda borbe še nismo končali! Nasprotno je ne bomo vodili samo s podjetniki, ampak tudi v parlamentu pri pogajanjih za zakon za kmetijske delavce.

Po dolgi debati, v kateri so trditve veleposessnikov, da bi kmetijski delavci s skrajšanjem delovnega časa ob žetvi poslabšali prehrabeni položaj, zavrnili kot demagogijo in zavijanje dejstev, so nekateri govorniki zahtevali, da naj bi kmetijski delavci s 1. majem stopili v

stavko. Na koncu je konferenca zaupnikov v resoluciji najostreje obsodila očitno zavlačevanje pogajanj in hkrati odobrila sklep komiteta za pogajanja, da naj delajo kmetijski delavci v interesu pomladanske setve začasno devet ur tudi brez doplačila.

Resolucija konča, da noben pritisk in nobena grožnja ne bo odvrnila kmetijskih delavcev od zahteve, da se odpravi desetna delovna ura.

Kakor v kmetijstvu, tako opazamo tudi v industriji močno delavsko gibanje. Avstrijsko delavstvo, ki živi v neznosnih razmerah, se odločno bori za izboljšanje svojega življenjskega položaja.

Na konferenci obratnih svetov sindikata čevljarov delavcev je podal centralni sekretar Kodicek poročilo o zadnjih pogajanjih med čevljarскими delavci in podjetniki, ki jim je predsedoval zvezni kancler. Kodicek je poudaril, da

pomeni dejstvo, da so podjetniki načelno priznali 44 urni teden, velik napredek, da pa se še niso sporazumeli v vseh vprašanjih.

Podjetniki poskušajo, kakor je konferenca ugotovila, da pridobijo javno mnenje zase s tem, da klevetajo čevljarov delavce. Pri tem da jih podpira tudi gospodarska zbornica. Predsednik sindikata čevljarov delavcev je poudaril, da mora delavstvo skrbeti za to, da tudi avstrijska sindikalna zveza podpre borbo čevljarov delavcev. Fronti podjetnikov je treba postaviti nasproti odločno fronto avstrijskega delavstva.

Stavka čevljarov delavcev ni več materialna zadeva podjetnikov, marveč je postala že vprašanje prestiža.

Z borbo avstrijskih čevljarov delavcev simpatizirajo tudi delavci drugih industrijskih panog in jim nudijo gmočno podporo. Skoraj v vseh podjetjih zbira-

V Trstu prepovedana prvomajska proslava

Namestnik direktorja javne varnosti zavezniške vojaške uprave polkovnik Gardner je sporočil predstavnikom koordinacijskega odbora za proslavo 1. maja, da je štafeta dne 24. aprila prepovedana, tekma hitre hoje 25. aprila pa se mora končati do 9. zjutraj. Od 26. aprila do 2. maja bo stadion pri Sv. Soboti na razpologo samo s pogojem, da se ne bo udeležil prireditve noben prebivalec cone B. Od 28. aprila do 2. maja je prebivalec cone B prepovedano prisostvovati raznim manifestacijam na ozemlju pod ameriško upravo: Bakljada dne 30. aprila mora biti omejena le na dirkališče Montebello, sprevedi in zborova-

jo denarne prispevke, ki so namenjeni za stavkajoče čevljarov delavce.

Kakor poročajo iz Dunaja, bo dne 27. aprila t. l. vse delavstvo tekstilne in usnjarske industrije v znak solidarnosti stopilo v enourno stavko, ako do takrat še ne bi ugodili zahtevam stavkajočih čevljarov delavcev. Pri tem bodo zahtevali tudi zvišanje mezd v vseh onih panogah, v katerih jih od 1. maja 1947 še niso zvišali. V svoji resoluciji pa zahtevajo zakon v zaščito domačih delavcev nasproti DP-jevcem, ki jih izpodrivajo iz služb. Mladinska sekcija pa je sprejela resolucijo, ki zahteva 40 urni teden za mladino in čimprejšnjo izglasovanje zakona v zaščito mladine. Starostna meja za dobivanje starostne podpore za žene naj bi bila 55 let. Za tkalce pa, ki so do sedaj dobivali samo dodatne karte za delavce, zahtevajo dodatne karte za težke delavce.

nja na trgu Unita 1. maja niso dovoljeni. Telovadni izlet je dovoljen samo s pogojem, da ne bodo sodelovali prebivalci cone B. Kolesarska dirka se lahko izvede samo v coni A ali v coni B. Nastopi pevskih zborov in godb na trgu Unita pri Sv. Justu so prepovedani, za večerno ljudsko rajanje pa so oblasti dolečile prostore samo v predmestjih.

Iz vseh teh ukrepov je jasno razvidno, da hočejo anglo-ameriške oblasti v Trstu razdeliti mesto na dve coni, potisniti tržaško delovno ljudstvo v predmestja in mu preprečiti prvomajske proslave v središču mesta.

Grška demokratska armada zavzela Farsalo

Agencija Elefteri Elada poroča o operacijah demokratske armade v Tesaliji, Epiru in Srednji Makedoniji.

Enotne demokratske armade so v noči med 5. in 6. aprilom napadle monarhofašiste v mestu Farsalo in na cesti med Farsalo in Lariso. V silnem napadu so razbile močne monarhofašistične sile ter vkorakale v mesto. Med spopadi so imeli monarhofašisti 18 mrtvih in 12 ranjenih. Uničena sta bila dva tanka, eno letalo in en ameriški avtomobil, zažgana je bila orožniška postaja ter zaplenjeni trije minometali in mnogo vojnega gradiva. Med ujetimi monarhofašisti je tudi mnogo takih, ki bodo za svoje zločine odgovarjali pred vojaškim sodiščem demokratske armade.

V Epiru so imeli med 30. marcem in 1. aprilom monarhofašisti okrog 150 mrtvih, ranjenih in ujetih ter so izgubili veliko množino vojnega gradiva. V operacijah na Kruških planinah so imeli monarhofašisti med 30. marcem in 7. aprilom nad 150 mrtvih in ranjenih. Enote demokratske armade so uničile 3 tanke, 1 letalo in 7 vojaških kamionov. V teh operacijah je sodelovalo na monarhofašistični strani 130 ameriških in 30 angleških oficirjev.

29. marca je vkorakala skupina samostojnih borcev demokratske armade v Kakuš ter razstrelila utrjeno monarho-

fašistično gnezdo. Dne 5. in 6. aprila so enote demokratske armade vkorakale v vasi Leventohori in Lahana.

IZDAJALCI GRŠKEGA LJUDSTVA IŠČEJO TUJO POMOČ

Kakor poročajo, je odšlo nekaj odposlancev atenske vlade, med njimi tudi bivši liberalni minister za zunanje zadeve Exindaris na neuraden obisk v ZDA, da bi prepričali ameriško ministrstvo za zunanje zadeve o potrebi pošiljanja ameriških čet v Grčijo. Svojim zaupnim prijateljem so izjavili, da bo pomladanska ofenziva monarhofašistične vlade nedvomno propadla in da bo gverilce mogoče poraziti samo tedaj, ako bodo poslale ZDA v Grčijo ameriško vojsko.

Iz Washingtona poročajo, da ameriško ministrstvo za zunanje zadeve že pripravlja ameriško javno mnenje na ta novi »podvig«, ker se nadeja, da bo grško vprašanje, ko se septembra spet sestane generalna skupščina OZN, ponovno na dnevnem redu.

GOSPODARSKA IN POLITIČNA POGAJANJA V BUDIMPEŠTI

20. 4. je prispela v Budimpešto romunska delegacija, ki bo vodila pogajanja o gospodarskem in političnem sodelovanju med Madžarsko in Romunijo.

Graditev tovarne Ivo-Lola Ribar z Železniku

Včeraj so se pričela dela za dograditev mladinske tovarne »Ivo-Lola Ribar« v Železniku. Na kraju, kjer so minulo leto proslavili pričetek gradnje tovarne, so bile razvrščene računska, gružanska in bosanskokrupska mladinska delovna brigada. Poleg 570 mladih graditeljev je bilo razvrščenih tudi 5 strokovnih brigad. Slavnosti so se udeležili med drugimi minister za gradnje LR Srbije Draža Marković, predsednik Centralnega sveta LM Milijan Neoričič in sekretar Stevan Dornjski, predsednik Krajevnega sindikalnega sveta Grga Jankez, ter množica ljudstva.

Zborovanje je pričel poveljnik glavnega štaba mladinskih delovnih brigad Dušan Paveliča. Minister za gradnje LR Srbije Draža Marković je govoril o nalogah graditeljev ter med drugim dejal:

»Obsežnost nalog zahteva načrtno in maksimalno izkoriščanje gradiva, mehanizacijo in čimbolj pravilno razvrstitev

delovnih sil. Novi način dela, ki zahteva vztrajno vsakdanje reševanje vseh nalog, odkrivanje novih delovnih metod ter vsakdanjo borbo za racionalno delo, mora postati svojstvo slehernega delovnega kolektiva kot celote.«

Član Centralnega sveta LMJ Vlado Šestak je v svojem govoru med drugim dejal: »Pred nami stoje naprave tovarne »Ivo-Lola Ribar«, orjaka naše prve petletke, v katerem bomo izdelovali težke stroje za nove tovarne, ki rastejo po vsej naši domovini. To je velik uspeh naše mladine. Mladina gradi nove tovarne, proge, električne centrale in s tem daje svoj delež, da bi postala naša država napredna in industrijska država. Ponosni smo na to, da vse to gradimo s svojimi lastnimi silami. Velike ustvarjalne sile našega ljudstva, ki so se razvijale v izgradnji svobodne domovine, nam omogočajo doseči tiste uspehe v industrializaciji, ki so neprimerno

bolj nagli kot v kapitalističnih državah.«

Nato sta govorila Grga Jankez, predsednik Krajevnega sindikalnega sveta Beograda, in Milentije Bogdanovič, direktor gradbenega podjetja »Delo«. Na koncu so poslali pozdravni brzojavki maršalu Titu in Centralnemu svetu LMJ. Brzojavka maršalu Titu se glasi:

»Dragi naš tovariš Tito! Danes smo spet pričeli graditi tovarno težkih orodnih strojev »Ivo-Lola Ribar« v Železniku. Skupno s strokovnimi delavci in inženirji smo ponosni na zaupanje, ki nam ga dajejo narodi Jugoslavije, naša slavna Komunistična partija in Ti, ljubljeni naš tovariš Tito, s tem, da so nam ukazali graditi največje objekte našega petletnega plana. Odgovorna in velika je naloga, ki nas čaka to leto, toda ker se ravnamo po svetlih zgledih naših udarnikov, se pred Teboj obvezujemo, da jo bomo častno izpolnili. Z izpolnitvijo te naloge bomo še enkrat dokazali svojo brezmejno ljubezen in vdanost našim narodom ter naši domovini, novi Jugoslaviji. Naj živi naš največji prijatelj, učitelj in organizator vseh naših zmag, tovariš Tito!«

Obnova in izgraditev naše ljudske kulture na Koroškem

DR. MIRT ZWITTER:

Naša Slovenska prosvetna zveza je stara 40 let in vendar že v tretje nanovo porojena. Še danes delajo v njenih vrstah borci, ki so jo gradili na ruševinah, ki jih je po prvi svetovni vojni zapustilo volkswelthrosko divjanje. Mnogo izmed tedanjih pogumnih aktivistov narodne in kulturne zavesti pa je uničilo ponovno nemško nasilje v dobi nacistične strahovlade nad našim ljudstvom.

Tako je pomenila ponovna poživitev SPZ pomladi 1946 v bistvu novo rojstvo. Nove, mlade sile so ji dale notranje življenje in postopoma tudi sodobno zunanje lice. Dokaz temu je že samo dejstvo, da se v borbi prekaljeno naše ljudstvo v svojem mladostnem ustvarjanju ni dalo motiti po različnih poizkusih zaviranja in zatiranja. Porodilo je svojo vrhovno kulturno organizacijo kot sad neverjetno vztrajnega in žilavega kulturnega ustvarjanja, ki ga je vršilo neglede na oblastno priznane »legalnost« od prvega dne zmage nad fašizmom.

Z istim zanosom smo pozneje gradili kulturno-prosvetno mrežo Slovenskih prosvetnih društev po vsej Slovenski Koroški. Ob zadnjem občnem zboru so ta naša društva pokazala, da so trden granit. Čim trše ga klešejo, tem svetleje se iskri. Tako trdna stavba v resnici nudi vse možnosti izgradnje v globino in v prostranost ljudske prosvete. Od te prosvete pa naše ljudstvo tudi vse več zahteva in pričakuje. Preplehek mu je postal spev mnogih okostenelih piščalkarjev.

Potrebe po tovrstnem delu pa so velike. V prvih dveh letih smo polagali le temeljne kamne in zasejali mladike. Izmed zadnjih bo ta in ona sama brstela in gnala v cvet in sad. V drugih primerih pa bo treba lopat in krampov in mnogokrat tudi skrbnega načrta in tople ljubezni, če hočemo, da bo dom naše prosvete trden, skrbno urejen svetel in lep.

Za mladikami vprašujete?

Slovenski prosveti na Koroškem smo dali novo globljo vsebino. Nihče je ne bo več ponižal v divje poganjanje iz golega naključja ali v pojav bežne dobre volje. Brez dvoma danes naše ljudstvo bolj živo občuti potrebo po kulturnem ustvarjanju in po vsestranski izobrazbi kot kdajkoli prej. Prosveta je v resnici postala vsakdanja ljudska potreba. Da tej svoji potrebi zadosti, bo naš človek v bodoče mnogo več zavestno žrtvoval in prispeval. Tenko razločuje med zvonjenjem pravega bronca in zvenketanjem razbitega stekla, pa naj ga tudi z vso skrbnostjo skuša omiliti napredna tehnika radio-postaje. Obvelja vedno spoznanje, da mora biti prosveta, ki hoče resnično vršiti svoje poslanstvo, trdno zakoreninjena v ljudstvu.

S ponosom ugotavljamo, da je Slovenska prosvetna zveza ravno ob zahrbtnih napadih na njeno enotnost in njen obstoj v zadnjih tednih dokazala, da je nerazdružljivo povezana z življenjem in borbo koroških Slovencev. V teh dneh smo tudi bolje ocenili vse to, kar smo v Slovenski prosvetni zvezi v zadnjih dveh letih ustvarjali kljub vsem zunanjim in notranjim oviram: Oddajali smo nekajkrat po celovškem radiu. Priznanje našemu hotenju je, da je z nami zapustilo celovški radio tudi zanimanje našega ljudstva. »Dan slovenskih izseljencev« dne 15. aprila 1946 bo kljub kamenju in brizgalnam celovških lažnjivih demokratov v spominu vseh udeležencev ostal lep in mogočen kulturni praznik, prvi po dolgi dobi v središču sovinstičnega Celovca. Prvič smo na Koroškem igrali Cankarja in z njegovim »Hlapcem Jernejem« lani zadeli v živo sredi Roža. V mogočnem zboru smo lanske pomladi poneli lepoto naše pesmi v svobodno Slovenijo in jugoslovanskim bratom daleč na jug. Na isti turneji so fantje in dekleta v žiljskih nošah prvič izvajali starodavne običaje v pristni obliki pred filmskimi aparati. Tako smo najbolje občutili, kake možnosti ustvarja svoboda. Nič nas ni čudilo, da smo šele po ovinku preko Bosne in po uspehih in priznanju mnogo večjih mest, dobili končno tudi možnost nastopa na odru celovškega mestnega gledališča, kjer se

je vršil veliki pevski koncert naših zborov junija 1947. Oktobra 1947 smo kljub skoraj nepremostljivim zaprekam otvorili prvič na domačih tleh razstavo, ki je prikazovala življenje in borbo naše Slovenske Koroške v prošlosti in sedanosti. Posebna razstava »slovenske knjige« je sprožila živo povpraševanje po dobri domači knjigi. Žal smo mu le delno mogli ugoditi, posebno z knjižnim darom celjske Družbe svetega Mohorja.

Z vsem slovenskim in demokratičnim svetom smo svečano praznovali 30. obletnico Velike oktoberske revolucije. Priredili smo zelo dobro uspele gospodinjsko-kuharske tečaje. Z lepo vrsto mladih prosvetašev smo temeljito obdelali vsa vprašanja našega dela v posebnih kulturno-prosvetnih tečajih, ki bodo brez dvoma rodili sadove v bodočnosti. Isto velja za prirejene šminkarske tečaje, katerih uspeh že opazujemo pri zadnjih oderskih nastopih. Pri novi Žižkovi »Miklovi Zali«, ki smo jo igrali prvič na Koroškem, smo s skrbno in smotno pripravo tudi raven pojmovanja in podajanja naših oderskih nastopov opazno dvignili. Tembolj razveseljivo je, da je to igro doslej obiskalo nad 3.000 ljudi.

Med posebno dragocene pridobitve štejem še ustvaritev Centralne študijske knjižnice SPZ v Celovcu, že sedaj mnogim predstavlja zakladnico za nadaljno izobrazbo in delo. Ko bo spravljena v primernih in dostojnih prostorih, pa nam bo vsem in ponos in veselje. Pa tudi obnova in enotna ureditev društvenih knjižnic po naših vaseh stalno dobro napreduje. Njim bo v bodoče treba posvečati mnogo skrbi in vsestranske pažnje.

To vse pa so bolj ali manj zunanji odrazi globljega notranjega dela. To manj opazno delo pa je brez dvoma mnogo važnejše in trajni uspeh: Odprli smo vrata v našo prosveto na stečaj vsem

svežim in zdravim vplivom ter mladostnemu poletu. Oprijeli smo se uspešno nekaterih novih oblik dela in brez strahu uporabljali vsa dostopna moderna sredstva, da vzbudimo tvornost in vsestranski razmah našega človeka. Kljub vsem prvotnim pomislekom smo uspešno vodili borbo proti notranjim oviram, proti cepljenju sil in breznačrtosti v delu, proti vsem pojavom osebne in krajevne ozkosrčnosti, proti pomanjkanju odgovornosti in inicijativne dejavnosti. Z vzgojno kritiko smo lepo napredovali, kar najbolje dokazuje danes že splošno, zavestno in resno primerjanje uspehov drugih z lastnim delom v društvu. Tako se je pojavila zamisel tekmovanja kot vspehobudna tvorna sila novim uspehom nasproti. Zgrabila je vso Slovensko Koroško, ki sedaj nestrpnost pričakuje veliko tekmovanje svojih pevskih zborov ob priliki proslave 40. obletnice Slovenske prosvetne zveze v Celovcu. Ako opozorim še posebno na razgibano in odločno borbo, ki jo bori danes pod vodstvom Slovenske prosvetne zveze naše ljudstvo strnjeno za narodno šolstvo, še posebno za slovensko gimnazijo in učiteljske v Celovcu, potem je pač vsakomur jasno, da je SPZ v resnici postala središče vseh naših naporov za splošnim kulturnim napredkom in osamosvojitvijo. S tem pa pomaga ustvarjati trdne temelje lepše in svetlejši bodočnosti našega ljudstva.

Zato ob proslavi 40. obletnice gledamo s ponosom nazaj in z velikim zaupanjem v bodočnost. Vemo, da strnjene enotnosti SPZ nikdar ne bodo razbili ne s protizakonitimi oblastnimi ukrepi, ne z zahrbtnimi nakanami in najmanj s pomočjo čudnega razumevanja in pojmovanja borbe koroških Slovencev, ki jo dokazujejo za krinko »Demokracije« skriti, od našega ljudstva že davno prepoznani ponesrečeni razdiralci in klevetniki.

Naše kulturno delo v bodočnosti

Narod, ki še ni svoboden, ki se mora še boriti za svoje človečanske in narodne pravice, mora klubovati osvajaletnemu navalu samo tedaj, če je oborožen z znanjem, resnično izobražen in kulturn. Ponosen na svoj zgodovinski doprinos v borbi za visoke človeške ideale, pravico in svobodo bo v zavesti svoje sposobnosti dosegel visoke cilje. Tega se moramo zavedati posebno mi koroški Slovenci. Kot nekaj nam skušajo kratiti naše kulturne svoboščine, kot nekaj nam je onemogočena izobrazba našega ljudstva v tisti obliki, katera je za napredek in uspešni razvoj naroda brezpogojno potrebna. Od nas samih je odvisno, kako bomo dosegli našo osamosvojitve in se rešili iz tlačanstva, kako bomo s pomočjo izobraževanja in našega prosvetnega in kulturnega udejstvovanja našli pot v svetlejši bodočnost in dosegli cilj svobode.

Naša dolžnost v bodočnosti bo ostala v neutrudnem nadaljnem notranjem in zunanjem izgrajevanju naše vrhovne prosvetne organizacije. Edino močna in trdna prosvetna organizacija bo zmogla uspešno rešiti vse velike naloge, ki jih bo postavila pred njo naša ljudska prosveta. Slovenska prosvetna zveza pa se bo utrdila samo tedaj, če se bodo utrdila njena društva in se napolnila z močnim notranjim življenjem. Velika odgovornost za to utrditev in poživljenje njihovega dela pripada odborom in prosvetnim aktivistom, ki vodijo njihovo delo.

Najtrdnejša povezanost vseh kulturnih društev je predpogoj za uspešno skupno delovanje. Slovenska prosvetna zveza načrtno vodi delo vseh društev, zato mora imeti možnost jasnega pregleda, tako nad delom posameznih društev kot nad razmerami, v katerih društvo deluje. Zato pa mora biti vsako društvo v najožjem stiku s Slovensko prosvetno zvezo. Seznanjati mora centralo s svojim delom, s splošnim stanjem in težkočami, ki se pojavljajo vsepovsod. V medsebojni pomoči in nasvetih se

šele ustvarijo odnosi, ki koristno utrjujejo medsebojno zaupanje, ki je za uspešno sodelovanje nujno potrebno.

Zavedamo se, da je težko delati brez potrebnih sredstev in pripomočkov, toda doseženi uspehi v treh letih po zlomu fašizma so nam porok, da bomo premagali tudi še nadalje vse ovire, ki bi nas hotele zadrževati v našem poletu za obnovo in izgradnjo naše ljudske prosvete. Tehnične ovire same nas nikdar ne smejo prignati do oklevanja, če hočemo doseči res vredne in vidne uspehe. Kar smo doslej dokazali na neuklonljivi, trdni volji in iznajdljivosti, nam mora biti v bodočem delu v pobudo za še večje vzpone. Saj bomo sami deležni sadov našega truda, ki nam bodo v ponos in zadovoljstvo nad izpolnjeno dolžnostjo. Posebno za našo mladino kot avantgarde naprednega naroda bo tudi v bodoče častna dolžnost, da sodeluje v prvih vrstah v obnovi in nadomestitvi naših oropanih in uničenih kulturnih zakladov.

Prav na mladini sloni tudi preoblikovanje naše slovenske prosvete, ki mora odgovarjati zahtevam časa in naše nepopustljive borbe za enakopravnost našega slovenskega naroda na Koroškem. Zaupanje v naše mlade sile, prekaljene v narodno osvobodilni borbi, je že podkrepljeno z uspehi njenega dosedanjega dela. Tudi v bodoče bo naša mladina nadaljevala svetlo tradicijo našega naprednega kulturno-prosvetnega stremjenja. Na zavesti visokega in plemenitega poslanstva in na brezkompromisnosti naše napredne mladine se bodo razbili vsi poizkusi raznih »prijeteljev«, ki bi hoteli razdirati enotnost našega slovenskega ljudstva in usiljevati naši kulturi svoje »nepolitične« tendence. Naša slovenska kultura bo v vsej bodočnosti nerazdružljivo povezana z našim vsakdanjim življenjem.

Naša kultura ne bo več ljudstvu samo zabavna snov, temveč vzgojno in izobraževalno sredstvo, ki mu bo nudilo življenjske vrednote in mu kazalo vzore

resnične plemenitosti, resničnega poštenja in človekoljubja. To bo resnično ljudska kultura, povezana z življenjem našega slovenskega naroda na Koroškem. To življenje in njegovim pogojem so ostali isti, s pečatom zatiranja in trpljenja na obrazu. A duševnost našega ljudstva se je spremenila. Slovenski človek se je prerodil iz prosjaka in potrpežljivca v neizprosnega in doslednega borca, ki ne prosjači več za drobtinice, temveč s stisnjeno pestjo terja svobodo in enakopravnost. Zato je med slovenskim ljudstvom tudi vzevela nova kultura, ki diha sveže sile prerorenja in junaške borbe slovenskega naroda za svoj obstoj in svobodno življenje. Ona trka na sreča nas vseh in mi je ne bomo nikdar odklanjali, ker nekaterim ni všeč. Z vso skrbjo jo bomo povezavali z našo slavno kulturno tradicijo, ki veže najnaprednejše duhove slovenskega naroda z našim časom in bodočnostjo.

Potreba resnično širokega značaja naše prosvete nam mora biti vodnik v našem kulturnem stremljenju. Omogočati moramo vsemu ljudstvu pristop do splošnih zakladov znanosti in umetnosti. Zavestno moramo dvigati kulturno raven vseh naših rojakov in jih vedno bolj usposabljeni v samostojne, samozavestne in ponosne ljudi.

Zato moramo pozorno in temeljito izbirati naše igre in smotno sestavljati naše kulturne prireditve, ki najbolj na široko vzgajajo množice našega ljudstva. Velikanskega pomena v naši prosveti je naša knjiga. Ne literatura plitve zabave, temveč knjiga kot prava vzgojiteljica in vodnica našega ljudstva. Predvsem napredna in globoka knjiga mora biti sestavni del naših knjižnic, ki jih ne smemo zapirati splošni uporabi, temveč morajo biti dostopne najširšim slojem našega ljudstva. Glasna zahteva bodočnosti mora najti v tem izobraževalnem sredstvu svoj posebni odmev.

Pri izobraževanju in oblikovanju kulturnih aktivistov bodo tudi v bodoče igrali veliko in pomembno vlogo prosvetni in strokovni tečaji. Niso pa zato, da zaprejo tečajniki po zaključku pridobljeno znanje vase in ga čuvajo pred ljudstvom. S takim pojmovanjem bi bil pomen vsakega tečaja zgrešen, kajti tečaj ni namenjen vzgoji posameznih izbrancev, temveč naj usposobi čim več posameznikov, da prenašajo svoje pridobljeno znanje na vse one, ki niso imeli priložnosti, da se udeležijo tečaja.

Naše stremljenje v splošni izobrazbi in dosegi vedno višje kulturne ravni nas mora podžigati k tekmovanju na vseh področjih. Pobuda tekmovalne misli je najboljši pogoj za vse velike vspone. Naj primer nam kaže proslava 40. obletnice SPZ v tekmovanju pevskih zborov, ki ne bo našlo svojega zaključka v tej proslavi. V bodočem delu se bodo najboljši zbori trudili, da obdržijo prvenstvo, drugi pa jih bodo skušali prekašati. S tem se bo naša pevška kultura še bolj razvijala in bo v ponos vsemu slovenskemu ljudstvu. Niso pa do sedaj še vidno tekmovalne med seboj igralne skupine. V bodoče tudi tega tekmovanja, ki bo brez dvoma povzdigalo veselje in zanimanje za odrsko udejstvovanje in spodbujalo vsakega igralca k izrabi vseh svojih sposobnosti, ne smemo zanemarjati. S tem v zvezi bo potrebna uvedba kulturne kritike, ki bo omogočala pravilno ocenjevanje prireditev in posameznih igralcev ali skupin. Kulturna kritika bo v pomoč in navodilo posameznemu igralcu in bo hkrati vzgajala kritično občinstvo, ki bo tako lahko pravilno primerjalo igralne in prireditvene kvalitete.

Naša posebna skrb bo veljala prosvetnim domovom, ki čakajo obnove in izgradnje, da spet lahko služijo kulturnim potrebam našega ljudstva. Na ruševinah prosvetnega doma v Žitari vasí že delajo naši mladinci in se vključujejo v vrste onih mladih sil, ki v nesebičnem stremljenju javno demonstrirajo napredek, svobodoljubnega človeštva. Dokazimo tudi mi, da se zavedamo kulturnih nalog. Nudimo tem graditeljem vso pomoč, da bo ob zgotovljeni zgradbi lahko sleherni ponosen občutil: v tem domu je zaidan tudi moj kamen!

Nenehno pa prispevajmo te gradbene kamne v veliko gradnjo naše ljudske prosvete, da bo v zmagoslavju poletu zajela naše najširše ljudske množice in jih vodila po svetli poti v lepšo bodočnost.

Tonče Schlapper

ŠKRLUP - nevarna sadna bolezen

Ing. MARKO POLČER

Škr lup ali fuzikladij je gotovo ena izmed najnevarnejših in tudi najbolj razširjenih boleznih jablan in hrušk. Škr lup oškoduje na jablanah liste in plodove, na hruškah pa tudi mladike. Bolezen prezimi na listju, sadju in pri hruškah tudi na mladju. Spomladi, ko prične drevo odganjati, se spustijo trosi škrlupa z listja, ki leži v sadovnjakih in veter jih nosi po zraku okoli. Trosi padajo na novo razvijajoče se listje in vskalijo. Prične se razvijati rjava lisa, ki postaja čedalje večja in dobi poznejše črno barvo.

Škr lup bi se ne mogel tako razširiti, če bi se ne razmnoževal tudi v naprej. Škr lupova lisa je gliva, v prvotni obliki nekako volnena, mala pika. S časom dobiva temnejši rob, gliva se deli in ob robu se pričnejo razvijati konidije, ki razširjajo bolezen na razvijajočem se sadu.

Tudi na sadu povzročata škrlup one črno-volnene lise z belkastim robom, ki postanejo končno plutovinaste. Ko opazimo že te trde kraste na plodu, nam to kaže, da je razvoj glive v sredini že prenehal. Krasta se je tvorila v zaščito glive.

Za škrlup niso vse vrste enako občutljive. Od jabolk so posebno občutljive: beli zimski kalvil, zlata parmena, gdanski robač in orleanska reneta. Manj občutljive za škrlup so: šarlamovski, jakob lebel, ontario, bobovec, belinček, konadka, bavmanova reneta in boskovski kosmač. Od hrušk: boskovka, klapovka, hardijevka, troumf in društvenka. Od hrušk moštarij, ki so pri nas razširjene, prav rad napada škrlup tepke (krajnice, vinčne hruške).

Razširjenje škrlupa je odvisno od vremena. V suhi pomladi in poletju trosi oziroma konidije ne pridejo do razvoja in s časom poginejo. Kakor rabijo semena naših kulturnih rastlin gotovo vlagi v zemlji, da se scimijo, tako tudi trosi in konidije potrebujejo vlagi, da pridejo do razvoja. Če se je škrlup na listju močno razširil, se posuši večina listja in listje odpade predčasno.

Škr lup nam pridelok na sadu samem lahko tako pokvari, da ni za nobeno pravo rabo. Jabolka so vsa krastava in razpokana, predčasno odpadejo in se gnijejo. Shraniti se sploh ne dajo, niti za kuhanje niso, kvečjemu so uporabna za mošt. Pridelok pa ni samo kakovostno slab, temveč je tudi po količini pičel, ker se sadje zaradi boleznih ni moglo pravilno razvijati.

Škr lup omejujemo tudi s tem, da sadno listje v sadovnjakih pograbimo že jeseni.

Tudi dobro oskrbovanje in ne pregosti nasad doprinese k temu, da se škrlup manj širi. V sadovnjaku, kjer dreve je nima pregoste krošnje, kjer drevesa niso obraščena z mahom in lišajem, kjer se ne dotika krošnja krošnje, kjer more bolje krožiti zrak in ni tako vlažno, ima škrlup manj ugodne pogoje za razvoj.

Tudi gnojenje ni brez pomena. Važno je, da po škrlupu oslabljeno drevo z gnojenjem hitro okrepimo. Dobro oskrbljeno drevo škrlup ne napade tako močno.

Da zabranimo okuževanje po škrlupu in njegovo širjenje, moramo sadje škropiti. Poudarjam pa, da s škropljenjem samo zabranimo okuževanje, ne moremo pa uničiti že v listu ali mladiki se razvijajoče podgobje. Potrebujemo torej sredstev, da trosi, ki ga veter prinese na listje, ne more izkaliti. Učinkovito škropilo v to svrhu je bakreno-apnena brozga.

Kako pripravimo 100 litrov 1% bakreno-apnene brozge?

Pripravimo dva lesena čebra, od katerih eden drži vsaj 50 l, drugi pa vsaj 100 l. Pločevinaste posode bi raztopina razjedla.

V manjšem čeburu, napolnjenem s 50 l vode, raztopimo 1 kg modre galice (Kupferfritriol). Ker se modra galica le počasi raztopi, jo denemo v primerno jutino vrečico in obesimo tako globoko v vodo čebra, da se ravno skriva pod površjem.

V preko 100 l velikem čeburu pa počasi ugasimo 1/2 l živega apna, uporabimo lahko tudi ugašeno apno, katerega moramo seveda vzeti več. Treba ga je okoli 1 1/2 kg. Sele tik pred škropljenjem vlijemo raztopljeno modro galico počasi v apneno vodo, nikakor ne narobe, med vlivanjem dobro mešajmo. Dodatek apna je potreben, da se raztopina modre galice prime listja oziroma drevesa.

Apnena voda je pa tudi potrebna zaradi tega, da se veže prosta kislina manj, ker drugače bi lahko prosta kislina opalila listje. Da smo popolnoma sigurni glede kisline, preizkusimo bakreno-apneno brozgo pred uporabo s fenolftalinovim papirjem, ki pordeči v brozgi, če je dovolj apna. Če ne pordeči v brozgi fenolftalinov papir, moramo pridati še malo apna. Preveč apna pa tudi ne smemo dati, ker bi se suha brozga lupila od listja. Brozgo je treba pred uporabo precediti skozi gosto sito, da se ne zamaši razpršilnik. Bakreno-apneno brozgo moramo kmalu porabiti, ker čez dva dni stara ni več učinkovita.

Kakor škrlup, tako preprečujemo z bakreno-apneno brozgo tudi peronospero na brajdi, lukničavost na listju koščičastega sadja, padavost listja na ribizlu in kosmulji in še nekatere druge glivične bolezni. Bakrena škropila so tudi Nosprasen in Nosprasil. Uporablja se z istim uspehom proti škrlupu in prej navedenim boleznim.

Proti škrlupu in drugim glivičnim boleznim uporabljamo tudi žveplene pripravke (predelke), kakor žvepleno-apneno brozgo in solbar, seveda tudi samo kot preprečevalna in ne kot zdravilna sredstva. Žvepleni predelki delujejo tudi proti nekaterim živalskim zajedalcem, na primer: proti kaparjem, krvavim ušicam, grinjam in še drugim.

Da zabranimo nevarno razširitev škrlupa, so v splošnem trikratna škropljenja potrebna in sicer škropimo prvokrat pred razvetom, drugikrat, ko je sadje ocvetelo in tretjikrat okoli 4 tedne po razvetu oziroma drugim škropljenju.

Prvič (tik pred cvetenjem) škropimo s 1/2% bakreno-apneno brozgo, pri poznejših, ko je razvito, z 1% brozgo.

Novejša izkušnja pri pridelovanju lucerne

Lucerna uspeva skoraj na vseh zemljinah, ako je podtalje zadostno propustno (njene korenine segajo do 5 m globoko). Orna plast in vse spodnje plasti vsebujejo zadosti apna in leži gladina talne vode tudi v zimskem času vsaj 60 cm pod površino.

Lucerna je zelo občutljiva za kislota. Na tako zemljo jo sejemo šele, ko smo tla z zračenjem in apnanjem primerno razkislali. Na dotično njivo bi dali, predno lucerno sejemo, mogoče dve leti zaporedoma po 15 — 20 met. stotov mešanega apna.

Najbolj uspeva lucerna na s hlevskim gnojem zagnojeni in razpleveljeni okopavini. Ako hočemo, da nam bo lucerna vzdržala s primernimi pridelki tudi do 12 let, ji moramo v jeseni pred setvijo gnojiti na 1 ha s 800 kg tomaževe žlindre ali 500 kg kostne moke ter 300 kg kalijeve soli. Ako tomaževe žlindre ne dobimo, zaorjemo pred setvijo 300 do 400 kg superfosfata. Dočim bi morali gnojenje s tomaževo žlindro v količini 600 kg ponoviti vsako drugo leto (dokler lucerna še povoljno uspeva), bi morali super-

fosfat v količini 300 kg dati vsako leto. Tudi gnojenje s kalijevo soljo ponovimo vsako drugo leto, na lahki zemlji po možnosti vsako leto. Upoštevajmo, da vzame lucerna iz zemlje z 1 ha na leto 70 kg fosforjeve kisline in 180 kg kalija.

Največji sovražnik lucerne je trava oziroma travčati plevel. Zato jo sejmo primerno gosto le v čisto zemljo in sicer najmanj 30 kg na 1 ha. Štednja s semenom je lucerna, čeprav je draga, povsem napačna.

V za pridelovanje lucerne zanesljivih tleh in podnebnih razmerah sejemo lucerno v času od maja do julija, najbolje zase, brez vrhnega sadeža. Tako dobimo lahko še eno ali celo dve polni košnji od nje, tako da izpadek vrhnega sadeža ne občutimo preveč. Kjer pa je treba mladi lucerni posevek zavarovati pred mrzlimi vetrovi, jo sejemo v redko jarino, katero pa za zeleno pokosimo, čim doseže višino čevlja. Lucerna nam mora vzdržati mnogo let, dočim nam je vrhni sadež le postranski pridelok. V št. Vidskem okraju, kjer je zemlja dosti vlažna in ilovnata, so lucerno sejali v ajdo in se je

ta način setve obnesel. Kjer pa obstoja nevarnost jesenske in pomladanske suše, je vedno tvegano sejati lucerno v ajdo.

Najbolje je lucerno sejati samo, ne v mešanici s travo. Le na zemlji, ki je manj primerna za pridelovanje, bi pri mešali še kakih 4 — 5 kg semena pasje trave.

Lucerno nikdar ne kosimo preveč v živo. Raje pustimo strnišče nekoliko previsoko kot prenizko.

Najnovejša izkušnja nas uči, da lucerna ne rabi nobenega obdelovanja z ostrim orodjem; z brananjem več škodujemo kot koristimo. Posebno spomladi obstoja nevarnost, da z brano ali razruševalcem polomimo zgodnje zelene poganke. Vendar pa je okopavanje čisto nekaj drugega kot brananje ter ono ne poškoduje poganke. Rahlo in godno zemljo dramimo pri lucerni z gostim posevkom, pri katerem skrbimo, da vedno bogotno raste.

Novejša izkušnja je tudi pokazala, da lucerna uspeva — v nasprotju z domačo deteljo — skoraj neomejeno na enem mestu. Ako se je na eni njivi že izrodila, preorjemo in zagnojimo, založimo s fosforjem, kalijem in morda po potrebi z apnom ter na novo posejemo. Tako imenovane »utrujenosti« lucerna ne pozna.

V zadnjem času so se splošno pritoževali, da lucerna prehitro opeša. Tozadevno krivdo so zvrčali na seme. Je resnica, da je italijanska deloma tudi francoska lucerna le kratkotrajna. Najboljše je domače in banaško seme. Ravno tako je tudi ugotovljeno, da deloma povzročata kratkotrajnost lucerne dejstvo, da so padavine izprale za lucerno tako potrebno apno v pregloboke plasti. Glavni vzroki prenehanja opešanja lucerne pa je prezgodnja košnja in pomanjkljivo dovajanje fosforja ter kalija.

Dočim kosimo travnišča, ko začnejo prve visoke trave cveteti ali pa še nekoliko prej, je pri lucerni pokazala izkušnja, da jo ohranimo samo na ta način več let, ako jo vedno kosimo šele takrat, ko prihaja splošno v cvetje. Poizkusi so pokazali, da so korenine z 1 ha lucernišča, na katerem so le trikrat na leto poznokosili, tehtale 4660 kg. Na lucernišču, na katerem so zgodaj, še pred brstenjem, petkrat kosili, pa so korenine z 1 ha tehtale le 3850 kg. In ravno za močne korenine se gre predvsem pri našem prizadevanju, da nam lucerna vzdrži čim več let. Važno je pri našem stremljenju, da pride lucerna čim bolj odporna v zimo, to se pravi, da premine med zadnjo in predzadnjo košnjo vsaj šest tednov.

V jeseni lucerne ne bomo kosili prenizko in prepozno, kajti pred zimo mora še na novo pognati. Kosimo jo v jeseni le v suhem vremenu. Koščiki

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Osvobodilna fronta za Slovensko Korosko. Glavni urednik: Dr. Franci Zwitter, odgovorni urednik: Franci Ogris, vsi Celovec, Salustraße 6, uprava: Celovec, Volkemarkter Straße 21. Dopisni se naj pošiljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1., Post-schließfach 272. Tiska: „Kärntner Volksverlag G. m. b. H.“, Klagenfurt, 10.-Oktober-Straße 7.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

FRANCE BEVK

Župnik se je dvignil, stopil h knjižni omari in nekaj časa strmel v črne hrbe debelih zvezkov, nato je znova sedel. »Neko knjigo sem iskal,« je rekel. »Ne vem, kje jo imam. Pokazati sem ti hotel neko mesto. Pridejo dobe, ko se v Cerкви sami pojavijo zmote... Tako nekako, natančno se ne spominjam. Nočem trditi, da je danes taka doba,« se je nasmehnil. »Vsak naj sam presodi.«

Beseda je sprožila besedo, zagovorila sta se dolgo v noč.

Vas je bila mirna; tihoto je za trenutek pretrgal le pasji lajež, nato ni bilo slišati glasu razen daljnega šuma vode. Po sobi so gledali temni hrbti knjig s pozlačenimi napisi, v šipah omar se je igrala luč.

V uri na steni je zdrknilo, odbilo je dvanajsto. Gospoda sta se dvignila; Sever je tovariša pospremil v spalnico.

»Ljudem se nisem upal povedati,« je vzdihamil Čedermac, ko sta stopila v sobo. »Nisem mogel. Dejal sem jim, da bo v nedeljo vse po starem. Saj nisem hotel

lagati, nehoti sem zašel v škripec. Kaj naj storim?«

»Pridigaj slovenski!«

Čedermac ga je zavzet pogledal.

»Ali ti je prepovedal nadškof?« se je Sever rezal. »Saj ti ni. Torej! Ako se ne bojiš posledic, je od sile enostavno.«

»Ti se lahko smeješ.«

»Saj se ne. Iz žolča se smejem, a to ni nikak smeh. Lahko noč!«

Čedermac je legel in dolgo ni mogel zaspati. Prisluškoval je glasovom noči. Bil je navrhan občutkov, poln vtisov, a vendar se je počutil lahkega. Ta dan so se ga bridkosti dotikale le po vrhu. Sklenil je roke in molil; na uho mu je še v spanje.

Naslednjega dne proti večeru se je vračal domov. Da se je izognil Lip, je šel po bližnjici, poskakoval čez kamenje in korenine, čutil se je pomlajenega in srečnega. Pot je bila divja, napol zrasla, s palico je odgrinjal veje, ki so visele na stezo. Ozrl se je po soncu, ki je

zahajalo za greben; bilo je videti, kakor da se pogreza v roznate tančice. Zdelo se mu je, da ga že ta pogled, ki je bil veličasten in lep, dela močnega in zdravega. Bil je v takem duševnem razpoloženju, da bi se bil najrajši pogovarjal z vsemi stvarmi. Takega občutka sreče in zadovoljstva, pozabljenja, brez primesi grenkosti, ni še nikoli doživel, morda le kdaj v mladosti. Poplemenitil ga je in mu na stežaj odpiral srce.

Zavedel se ga je in se rahlo vznemiril. Ali se ne skriva neka bridkost v zasedi? Pogosto je bilo tako. Zamahnil je s palico in odgnal misli. Včasih jih je zaman odganjal, zdaj se mu je posrečilo. Bil je kot otrok, ki gleda okoli sebe, s čim bi se poigral. Od dijaških let ni več zavriskal. Zdaj pa bi bil zaukal.

Z deško objestnostjo je mahal s palico in otepal po jesenskem cvetju, ki je žarelo ob potu. Obstal je in se presenečen ozrl na svoje delo. Kakor da je ubijalec, se je nenadoma zavedel in se zamislil. Saj tega ni hotel storiti, četudi je bila le uboga, gozdna cvetlica. Pred njim, pod jasnim nebom, po katerem so plavali redki, pisani oblaki, pod soncem, ki je pravkar zahajalo, je ležalo ubito življenje. Prišel je mimo in udaril, kakor je udaril tolikokrat, ne da bi se tega dobro

zavedel, in šel dalje. Nikoli ni pomislil, kaj je storil, prvič v tem trenutku. In ga ubito ali pohabljen tuje življenje nikoli ni bolelo, bil je le slučaj, da se je zdaj tega zavedel. V trenutku, ko mu je bila duša tako mehka, da so mu bile vse stvari enako po srečju.

Hodil je počasneje, v mislih je sklanjal glavo in ni več mahal s palico. Ali ne delamo enako tudi z ljudmi? Udari-mo mimogrede in gremo dalje. Ali ni tudi z narodi tako? Ali je to božji zakon?

Zdrznil se je in zamahnil s palico po veji, s katere je bilo odletelo že skoraj vse listje. Kam so mu misli zopet zašle? Vsaka misel, porojena še iz tako ničevega vzroka, ga je zavračala od miru in pozabljenja. Še več... Namrščil je čelo, postal je in se razgledoval po obronkih. Da bi odgnal, kar mu je polagoma kot mrak vstajalo iz duše.

Zazvonilo je Zdravo Marijo. Od treh, štirih strani so pritrpetali glasovi zvonov, ki so se s svojo tenko pesmijo tako čudovito ujemale z mrakom večera. Ako bi bil dobro posluhnil, bi jih slišal tudi od drugod. Odkril se je in molil. V molitvi je vpletel prošnjo, da bi ga Bog obvaroval blodnih misli.

(Dalje)